

Mine erindringer i 20-erne, 30-erne, og 40-erne.

Jeg blev født kl. 4 om morgenen d. 30.-08.-1922 på den gamle stråttækte gård "Juulsgård". Blev døbt af pastor Balslev. 19.-11.-1922 i Egense kirke. Min mor bar mig, og min moster gik ved siden, fadder var min farbror Martin, som jeg fik et Dagmarkors af, det brændte desværre, da gården brændte i 1926; min fasters mand, som vi kaldte onkel Schmidt, var den anden fadder, af ham fik jeg en gaffel, som Lea fik til sin barnedåb. Jeg fik navnet Karen Elisabeth Juul Nielsen. Karen var efter min mormors mor altså min oldemor, hvorfor jeg hedder Elisabeth, ved jeg ikke. Jeg havde den dåbskjole på, som min mormor købte til sit første barnebarn i 1916, den bruges endnu i familien. Min mor havde boet på "Juulsgård" hele sit liv, min far kom som kontrolassistent fra Vestjylland. De blev gift i maj 1916. Min mor var kun 20 år. De flyttede ond på gården, som min oldefar havde i fæste, han boede hos dem. I 1918 blev gården købt af min far af Hvidkilde. Det vil sige, det var min mors far, der betalte. Min store søster Edith er født i 1918. Min gamle oldefar flyttede til Kogtved. Der havde min morfar bygget "Juulsminde". Min oldefar døde der, og min morfar døde i 1919. Min morbror overtog gården, og min mormor flyttede til "Juulsgård", hun døde i 1924. I 1926 brændte gården. En madras var stillet til tørre ved en kakkelovn. Gården brændte ned på 20 minutter. Jeg kan huske, jeg stod i bryggerset, og alle løb ud og ind, men så tog mor mig med hen til nabogården. Der boede min mors fætter, det var min morfars fødegård. Det var meget tåget den dag, så ilden kunne ikke ses han til naboen. Der blev ringet med kirkeklokkerne. Det eneste tøj vi fik med, var det vi havde på. Møbler, som min morfar havde lavet med udskæringer, og nogle møbler som far havde købt i Flensborg (bl.a. den lille sofa Birte har) kom ud ellers ikke meget andet. Gården blev bygget igen, og i september flyttede vi ind. Vi havde boet i "Tantes" hus i Egense lige ved siden af stationen. "Tante" var hjemmesygeplejerske, men ikke i familie med os, vi kaldte hende bare "Tante", hun havde ingen børn, og hendes mand var død.

Anet blev født, mens vi boede der d. 19.-04.-1926, det kan jeg lige mindes, men ellers legede jeg med en pige, der hed Jenny, som var 3 ½ år, og vi gik rundt og besøgte naboerne. En dag skulle vi ind et sted, og jeg sagde "Sæt træskoene, Jenny", og så gik jeg selv ind. Det morede de voksne sig meget over, men de glemte at fortælle, at jeg havde sko på! Jeg kan ikke huske, hvordan det var at flytte ind i den ny gård, men jeg fik en lillesøster d.02.-05.-1928, og da var det Edith, der måtte passe Anet. Mor havde nemlig barselsfeber og var meget syg. Vi sov i gæsteværelset ovenpå, og Anet græd meget om natten, så Edith lå med hende på maven, jeg "flød jo ovenpå", for jeg var kun 6 år.

Den eneste gang jeg her været syg, var da jeg havde mæslinger. Jeg var 10 år, vi havde det alle 4 på en gang. Anet og Eva havde begge kirtler i maven, og de var på sygehuset.

Vi gik alle i Ollerup friskole. Min far og mor kunne godt lide den måde Emborgs underviste på. Jeg brød mig ikke så meget om at gå i skole, men jeg havde en god veninde, som også hed Karen. Vi sad ved siden af hinanden hele skoletiden og gik sammen i frikvarterne, vi var aldrig venner. Da vi kom ud af skolen, sås vi ikke meget mere, for jeg ville gerne til bal og danse, og det brød Karen sig ikke om.

Der var 40 børn i skolen. 1.-2.-3.klasse havde fru Emborg og gik i skole mandag, tirsdag, torsdag og fredag alle i samme klasse og 4.-5.-6.-7. Klasse havde hr. Emborg og gik tirsdag, onsdag, fredag og lørdag også alle i samme klasse. I nogle timer blev vi undervist i det samme og i andre efter klassetrin.

Vi havde 3 ½ km. Til skole, det syntes vi var meget langt. En enkelt gang, hvis det var meget dårligt vejr, kørte far os. Da jeg begyndte at gå i skole, kunne jeg hverken stå af eller på min cykel, så Edith måtte hjælpe mig hver gang.

Vi havde ingen legekammerater, vi var jo 4 til at lege med hinanden. Vi legede meget med dukker, vi syede tøj til dem. Vi legede også indianer i den lille skov, den lå hvor Holgers fodermesterhus ligger.

Der var altid 3 karle på gården, dem legede vi gemme i høet med og spillede trille på vejen, der kom jo ingen biler. Da jeg var 14 år, fik jeg en lillebror, han blev født 17.-07.-1936, han blev døbt, den dag jeg blev konfirmeret, vi var alle glade for ham, særlig far, der endelig havde fået en dreng.

Jeg begyndte at gå til gymnastik i 1934, da startede gymnastikforeningen det første pigehold, vi var 12, en elev fra Ollerup gymnastikhøjskole ledede os. Jeg var meget stolt, for efter den første satte hun mig som fløjmand, selvom jeg hverken var den ældste eller den største.

Da jeg var ung, var jeg også med til at spille håndbold, men jeg var ikke så dygtig, så jeg spillede back på 2. holdet. Jeg var i bestyrelsen for gymnastikforeningen, da jeg var 16 år, og da var jeg med til at spille dillettant, det var sjovt, vi spillede et stykke, der hed "Den glade kobbersmed".

Jeg var også i ungdomsforeningsbestyrelsen. Der var jeg med til at spille "Eventyr på fodrejsen", vi var på Hjortø og Skarø og spille for beboerne derovre, der var dans bagefter, og så sejlede vi hjem om natten.

Jeg var meget kræsen som lille, og fik lov til at være det. Jeg kunne bedst lide stegt flæsk og persillesovs og kold kærnemælk (det hed ikke koldskål den gang). Det fik vi altid til min fødselsdag.

KONFIRMATION.

Jeg gik til præst ved Pastor Dalsgård i Egense, vi var 12 konfirmander. Mit konfirmationstøj blev købt. (Mor syede ellers alt vores tøj indtil vi blev voksne) Jeg fik en lang hvid kjole, sorte ruskindssko og en grå Ulster frakke, som kostede 35 kr. og en brun 2.dagskjole, det blev købt i F.D.B.'s butik, som lå hvor Outback diskoteket ligger i Svendborg. Jeg kan ikke huske hvor mange gæster vi havde, men vi sad ved to lange borde i havestuen. Der var ingen hjemmelavede sange, vi sang efter salmebogen. Af taler kan jeg kun huske lærer Emborgs, og han sagde bl.a., at jeg godt kunne have nået noget længere i regnebogen! Vi skulle regne 3 stykker hjemme, men mange regnede flere, jeg gjorde ikke, jeg nåede kun til %-regning. Jeg blev konfirmeret d.04.10.1936.

ARBEJDE PÅ "JUULSGÅRD".

Der var 50 tønder land til "Juulsgård". Den blev flyttet fra Skovsbo i 1787 og derud hvor den ligger nu. Den lå der hvor Holger byggede, og hvor min mor boede.

Far dyrkede byg, havre, hvede, runkelroer og kålrabi, kørerne fik jo roer. Vi havde også mange slags æbletræer. I kostalden stod der 14 røde malkekøer og en tyr i den ene side, ved den anden side var der 4 køer og kvier, der var også en kalveboks, hvor de små kalve blev sat ind.

Det første jeg skulle hjælpe med til var at luge roer. Karlene blokkede dem ud og så lå vi børn på knæ og skilte dem ad, så der kun stod én. Et år var det så tørt og knoldet, at mor syede knæbeskyttere til os, der var også andre børn, der hjalp til. Da vi blev store, hjalp vi med i høet, toppede roer af og i kornet med at sætte det i "andesteder", som vi sagde, og med at køre det hjem, og sætte negene på plads i laden. En af os "tog fra" og smed negene hen til en voksen, som satte dem som de skulle.

Far ville have, jeg skulle lære at malke, og det gjorde jeg så. Jeg tror jeg malkede 3 køer hver aften, da jeg var 13 år. Vi fik malkemaskine, da jeg var 15, og så skulle jeg malke efter. Kørerne havde mund-og klovsyge det år, og da det var forbi, skulle kostalden renses og decinficeres, det var et værre arbejde. Edith og jeg hjalp karlene med at skrubbe komøg af træværket. Om vinteren 1941 havde kørerne mund-og klovsyge igen, jeg var på Håndværkerskolen og måtte ikke komme hjem i 3 uger, der måtte ikke komme nogen hverken ind eller ud. Efter det købte vi jerseykøer.

Vi havde mange grise, dem passede far selv. Når en so var ved at få grise, blev vi børn sat til at se når der var ved at komme en lille gris, så skulle vi skynde os ind efter far. Der var også 4 store tunge arbejdsheste der hed Tulle, Musse og Pedersen, den sidste ved jeg ikke hvad hed. Da vi fik traktor i 50-erne havde vi to rideheste Flika og Kalif, vi havde også nogle islændere.

Høns, kyllinger og ænder og sommetider gæs havde vi også og hunde og katte.

Vi havde en schæfer, ikke helt ægte, den hed Dolly. En stor dansk hund havde vi et stykke tid og en lille Foxterrier der hed Fut. Den var god til at tage rotter og mus. Når vi tærskede kornet om vinteren, var Fut lige i sit es, han bed kun mus og rotter ihjel, han kunne ikke spise dem allesammen.

Vi var de første i Egense, der fik malkemaskine. Ligeså med elektrisk hegn. Far var først med det meste. Vi havde også vaskemaskine sammen med 4 andre. Når vi var færdige med at vaske, blev maskinen kørt hen til den næste. Det tog gerne en hel dag at vaske, vi var jo mange. Maskinen vaskede kun, den kunne ikke skylle eller centrifugere, det blev gjort med håndkraft, vi havde en lille vridemaskine, som vi stod og drejede. Far var også en af de første, der fik bil i Egense, det var i 1926 el. 27. Den havde nr. 03701 X. Det var med kaleche, der kunne slås ned.

Vi fik ingen løn som piger hjemme, vi fik kost og logi og en 2 krone, når vi skulle til bal, eller hvad vi nu skulle bruge til tøj. Det generede ikke mig, men jeg kunne jo ikke spare noget op.

Under krigen dyrkede far tobak, og den skulle plukkes og syes på snor og hænges til tørre. Alt det hjalp Anet og jeg til med, det var omkring 1942-43. Der boede flygtninge fra Letland på Ollerup håndværkerskole, der var 5-6 stk., som hjalp til med at bygge en stor tobakslade. Far købte mejetærsker i 1956-57, det var ellers kun Hvidkilde, der havde det.

JUL.

Før jul blev der altid slagtet gris, som var en stor en. Der blev lavet medister, leverpølse og henkogt kød, der var jo ingen fryser. Der blev også lavet rullepølse og blodpølse, vi skulle stå og røre i blodet, til det blev koldt, ellers stivnede det. Tarmene til medister blev rensede af slagteriet først, men så skulle vi stå og trække dem igennem 2 strikkepinde, altså en holdt strikkepindene sammen, og en anden trak dem igennem, før vi kom medisterkødet i. Vi holdt også "grisevisitter". Det var først naboerne og senere andre, som far og mor skyldte en middag.

Vi kogte klejner, bagte brune kager og vaniljekranse, konfekt lavede vi også selv.

Der blev pyntet op med gran over alle billederne af vores bedsteforældre og oldeforældre. Vi havde altid juletræ, der nåede helt op til loftet. Det var pyntet med lænker i rødt og hvidt, de skulle være så lange, at de var 3 gange dagligstuenes længde, og vi ordnede julestads en aften alle sammen. Karlene og pigen sad altid inde hos os i dagligstuen om aftenen, der var jo ikke varme på deres værelser. Når vi havde gæster, kom vi børn bare ind i den fine stue og hilste på dem, og så gik vi ellers ud igen, vi var aldrig med til bords, (der blev spist i spisestuen) vi ville også hellere spise sammen med karlene og pigen i dagligstuen. Julemorgen mindes jeg altid, fordi mor lukkede op for radioen og så blev der spillet julesange på blæseinstrumenter. Far og mor var i kirke juledag, vi var juleaften. Før juletræet blev tændt, spiste vi flæskesteg og ris a la mande, men ingen mandelgave, så skulle karlene malke, og vi skulle vaske op. Far tændte altid træet, og vi gik rundt om det og sang: "Julen har bragt velsignet bud". Vi fik ikke store gaver, der var sendt en pakke fra bedstemor og bedstefar i Jylland det var mest spiseligt og en fra faster Thea, i den var der en gave til os hver. Vi sendte også pakker til dem.

En af juledagene var alle mosters (som vi sagde) her til spisning. 5 fætre og 1 kusine deres far og mor, morbror Hans og tante Anna, farbror Martin og tante Rigmor, fætrene Aage og Niels Herman. Så legede vi ordsprogsleg, og havde det sjovt. Nytårsaften løb vi rundt og flyttede ting, skød med hundepistol og knaldperler og peb med korkpropper på vinduerne.

FASTELAVN

Der var fastelavnsridning fastelavnsmandag. Om søndagen red alle karlene til ringridning, Eva var også med, da hun var 15 år. De der blev konge og prins red forrest, og hestene var pyntede. Det var et helt optog med musik i en vogn, som kørte forrest og et par klovne, som løb ind alle steder og fik penge til deres rytterbal, som skulle holdes lørdag aften. Eva fik præmie for den finest pyntede hest, og vores karl Rasmus var klovn, og han havde samlet flest penge ind, så han fik også en præmie.

BEGRASVELSE

Af gamle skikke var der vel kun den, at der blev strøet gran på vejen, der hvor ligtoget skulle køre.

SOMMERMARKED

Det var altid i juli måned i Dronningemaen i Svendborg. Der var karruseller og tombolaer m.m. Jeg kunne ikke tåle at køre i karrusel, jeg blev svimmel.

DYRSKUE

Der var også dyrskue i Dronningemaen, vi var gerne med, vi havde tit nogle køer, der fik præmie.

SOMMERFERIE

Vi var gerne en tur i Jylland hver sommer. Indtil broen kom, sejlede vi over Lillebælt, det var i 1935. Ellers kørte vi i vores gamle bil. Vi som hos bedstemor og bedstefar. Der var en stor granplantage til gården i Rodebæk ved Agerbæk, den kunne vi godt lide at være ude i, der var fluesvampe og meget andet. Vi var hos faster Tinne i Glejbjerg og hos faster Thea i Brørup, det sidste sted var sjoveste, der var nemlig kusiner at lege med, ja, der var også 2 fætre. Da vi blev voksne, cyklede vi til Jylland. Edith og jeg cyklede derover 2 gange. Vi var oppe omkring Skanderborg og Herning og ned over heden til Grindsted, det var strengt, men sjovt. Jeg var cyklende med en veninde over Esbjerg og Ringkøbing til Ulfbjerg, der var hun fra, men så tog jeg toget hjem. Ellers har jeg ikke været på ferie nogen steder, vi kunne jo ikke rejse ud, da der var krig indtil 1945, og så blev jeg gift.

HANDLENDE

Der kom flere handlende både fiskemand, brødmand og slagter, mælken fik vi jo fra køerne. Der blev taget mælk ind fra aftenmalkningen, et stort fadfuld, som vi skummede fløden af om morgenen, ost og kærnemælk og skummetmælk fik vi fra mejeriet. Mælken blev hentet om morgenen tidlig, og så blev den behandlet, og vi fik den tilbage ved middagstid. Der kom også fodrejsende folk der ville sælge hjemmelavede ting (bl.a. en gammel mand med træben og langt skæg, der havde skåret og malet husgeråd og legetøj i træ, som kom i 50-erne).

MAD

Vi fik almindelig daglig mad. Byggørød kogt i mælk, byggørød med æbler i, risengrød med æbler i og almindelig risengrød, kærnemælkssuppe, sødsuppe, sagovælling (gul sagosuppe om søndagen) og frugtgrød. Grønkålssuppe, hvidkålssuppe, gule ærter, grønlangkål med stegt flæsk, lever, bof, medister, karbonader, frikadeller kødrand med grøntsager.

Når der blev slagtet en spædkalv, blev kødet hakket og så fik vi bøf. Jeg spurgte gerne, om det var kalvebøf, for så skulle jeg ikke have noget og da slet ikke med løg! Brændende kærlighed og mælk og skum og ristede havregryn begyndte vi først at få efter, at Edith havde været på husholdningsskole. Lørdag fik vi altid øllebrød og pandekager. Om morgenen kl. 7 fik karlene øllebrød og kaffe, kl.9 stegt flæsk og rugbrød, panden blev sat på bordet, og de fik en gaffel, de brækkede rugbrødet i stykker og dyppede det i fedtet og spiste flæsket til. Middagsmad kl.12.30, eftermiddagskaffe og aftensmad, gerne lidt brasede kartofler og smørrebød og hjemmelavet øl, mor bryggede øl selv. Om aftenen kaffe om vinteren, frugtgrød om sommeren. I høsten gik vi i marken til karlene med æbleskiver eller frugtgrød.

Kun om søndagen sad vi alle i dagligstuen og spiste til middag, ellers sad vi børn, mor og pigen i køkkenet, for vi spiste jo ikke alting! Vi sad på brændekassen eller på små søde stole, og nogen sad på køkkenbordet, det var hyggeligt. Vi øste bare op af gryderne, der var ingen bord, vi kunne sidde ved.

LANDEVEJSRIDDERNE

Der kom tit landevejsriddere til "Juulsgård. De vidste, at der kunne de altid få lov til at sove i høet og få lidt mad. Far tog altid deres tændstikker fra dem. Vi havde også somme tider nogen karle, som ikke var helt fine i kanten. Far hjalp mange, og mor gav dem mad. I 1920-erne kom der somme tider nogen små gamle koner i sort tøj fra Svendborg, de havde en kurv på armen, og så kan jeg huske de sagde, at de ville bede om en "bit", mor gav dem så lidt flæsk og æg.

KARLEKAMMER

I 20-erne og 30-erne var der ikke nogen toilet til karlene, de måtte sætte sig i kostalden, vaske sig i koldt vand i spanderummet, derfra gik der en trappe op til deres værelser, som var ovenover ko- og hestestalden. Der var ingen varme på værelserne, og der var halm i sengene og så en underdyne. Jeg tror der var stengulv i det ene værelse, der sov der, det andet var fodermesterens. Sidst i 30-erne blev der lavet et lokum i forlængelse af hønsehuset med en telefonbog som papir! I 40-erne blev der lavet badeværelse i kælderens, og der var også karleværelse i det lange kammer i stuehuset.

MINE PLADSER

Jeg var pige hjemme til jeg var 17 år, så fik jeg plads som stuepige på Ollerup Håndværkerhøjskole. Jeg var der vinteren 39-40, kursus om sommeren og vinteren 40-41. Det var strengt, men det var skæg og ballade. Jeg passede spisestuen og foredragssalen, og vaskede kopper og glas i anretterværelset. Vi var 8 piger, så vi havde det sjovt, jeg spiste meget og kom hurtigt til at veje 60 kg, men jeg elskede at gå ned i spisekammeret, (når vi havde været ude at gå tur med eleverne) der tog vi os en portion kold øllebrød med fløde på - uhm. Jeg var der den dag, tyskerne besatte Danmark d.09.04.1940, jeg mindes endnu flyvemaskinerne, der drøned over hovederne på os. Om sommeren var der kursus for blomsterbindere, og et for "gamle" lærerinder, de havde natpotter på værelserne, der var nemlig toilet på gangen.

5

Den 01.05.1941 kom jeg på Korinth husholdningsskole, der havde Edith været elev, og far havde været elev på landbrugsskolen. Det år var det meget koldt i maj måned, der blev ikke fyret, det var jo under krigen, men så blev det varmere i vejret og det hjalp, men jeg længtes meget hjem. Far og mor havde sølvbryllup d. 23. Maj, og jeg havde bestemt, at jeg ikke ville hjem før, så jeg holdt ud i de 3 uger, men jeg var vel nok glad, da de var gået, og jeg cyklede hjem. Der var 20 km., og det varede 1 time at cykle turen. Det var sjovt at være på skolen, vi var 42 husholdningselever og ca. 40 landbrugselever, så der var liv og glade dage, jeg tænkte ikke så meget på at lære noget. Vi var 4 piger der altid var sammen i fritiden, vi købte makronkager og drak te på værelserne, og så gik vi selvfølgelig tur med karlene. Skolen sluttede d. 1. august, så det var kun 3 måneder. Jeg var så pige hjemme sammen med Anet. Vi havde det godt sammen, selv om hun somme tider skældte mig ud!

Den 01.05.1943 fik jeg plads hos revisor Bastholm på Christiansmindevej i Svendborg, jeg havde jo truffet Orle til bal i Egense, og han boede på Dronningholmsvej. Den 01.11.43 fik jeg plads hos Tage la Cour, hans far havde Christiansminde badhotel, som lå lige ved siden af Klampenborgvej, hvor jeg var, det var en meget let plads i forhold til den på Christiansmindevej.

Fra den 01.05.1944 var jeg pige hjemme sammen med Anet. Jeg tog 2 måneders sykursus i Svendborg, og var ved pastor Matthesen i Egense i 2 måneder. Jeg fik ca.45-50 kr. i løn om måneden.

BRYLLUP.

Jeg blev gift d. 14.12.1945. Tøj til brudekjolen fik jeg lidt "under disken", der havde jo lige været krig, så der var ikke så meget stof at få. Den blev syet hos en syerske i Svendborg. Orla havde sit almindelige mørke tøj på.

Brudebuketten var røde og hvide nelliker. Pastor Matthesen viede os. Vi havde stort træhus i gården, der har nok været koldt, det var jo december. Serveringsdamerne var piger i Egense, de fik ikke penge for at hjælpe til men en eller anden lille ting, de tog det som en fornøjelse. Det har været koldt for dem, de skulle ned ad stentrappen og gå et stykke hen til træhuset med maden.

Vi var ca. 50 tror jeg, næste aften var der 2.-dagsgilde, det skulle jo være, mens vi havde træhuset og maden, der var ingen køleskab eller fryser. Edith havde gjort et kæmpearbejde med bordpynt o.s.v.

Vi flyttede ind på Brydegårdsvej 23 i Svendborg, hvor jeg fik mine 2 dejlige piger. I oktober 1961 flyttede vi til Skovsbovej 249 i et dejligt hus med have, som jeg elskede at arbejde i.